

Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία)

Α΄ Τάξη Ημερήσιου και Εσπερινού Λυκείου

Κείμενο 1

[Η διαφορετικότητα της γλώσσας]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Χρίστου Λ. Τσολάκη, Ομότιμου Καθηγητή του ΑΠΘ, «Από τα γράμματα στη γλώσσα». Αναδημοσιεύτηκε στο περιοδικό Φιλολόγος το 2013 (τ. 152, σελ. 321).

Το σημαντικότερο ίσως γνώρισμα της γλώσσας είναι η διαφορετικότητα. Η γλώσσα σύγκεται¹ από αντίθετα στοιχεία. Το καθετί σ' αυτήν είναι μοναδικό. Το κάθε φώνημα μοναδικό. Η **κάθε** λέξη, η **κάθε** φράση, η **κάθε** πρόταση έρχονται και συνεισφέρουν στο λόγο και παραμένουν μοναδικά και ανεπανάληπτα. Τίποτε δεν είναι το ίδιο με το άλλο. Κι όμως τα πάντα πειθαρχούν στο νόημα της τέχνης και του λόγου.

Η γλώσσα, λοιπόν, αναδύεται, ως κοινωνικό προϊόν, μέσα από την ανθρώπινη κοινότητα με πλήθος γλωσσικές ποικιλίες (γλωσσικά επίπεδα), που αντιστοιχούν στις κοινωνικές ποικιλίες (κοινωνικά επίπεδα). Η γλώσσα δηλαδή «λειτουργεί σε πολλά επίπεδα και ανθίζει με ποικίλους τρόπους προφορικού και γραπτού λόγου, δημιουργώντας αμέτρητα κείμενα: που γράφονται και ακούγονται, ποιητικά και πεζά, λόγια και λαϊκά, περιγραφικά και αφηγηματικά, αποδεικτικά και κριτικά, πολιτικά και ρητορικά, ιστορικά και φιλοσοφικά, του θεάτρου και του κινηματογράφου, της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου, των αθλητικών σχολίων και των θρησκευτικών τελετών, των τίτλων και των διαφημίσεων, των περιθωριακών, της πιάτσας και του σαλονιού, του σπιτιού και της υπηρεσίας, κείμενα όλων των εκφάνσεων και όλων των στιγμών της ζωής, κείμενα, κείμενα, κείμενα, που ασταμάτητα υφαίνουν τις σχέσεις μας, την επικοινωνία μας, τον πολιτισμό μας».

Είναι ανάγκη, συνεπώς, να αποκτήσουμε συνείδηση αυτών των κειμένων, όπως είναι ανάγκη να αποκτήσουμε συνείδηση του προφορικού και του γραπτού λόγου και της ισοτιμίας τους, αν και ο προφορικός είχε τη χρονική προτεραιότητα. Εκατομμύρια χρόνια ο άνθρωπος μιλάει. Εδώ και τρεις χιλιάδες χρόνια γράφει. Εξάπαντος² η επινοήση της γραφής έχει δώσει μιαν ακόμη διάσταση στη σκέψη και μιαν ακόμη γλώσσα στη γλώσσα. **«Με τη γραφή, όπως είπαν, ξεπεράστηκε: η μνήμη από την κρίση, ο μύθος από την ιστορία, η παράδοση από την ατομική σκέψη [...]»**. Είναι αυτή που γκρέμισε τις αυθεντίες και

¹Σύγκεται: αποτελείται

² Εξάπαντος: οπωσδήποτε.

οδήγησε στη δημοκρατία, αποταμίευσε τη σκέψη, την έκανε αθάνατη, και εξακτίωνσε τον πολιτισμό σε όλα τα μήκη και σε όλα τα πλάτη του χώρου και του χρόνου. Με τη γραφή ο άνθρωπος διπλασίασε τη λειτουργικότητα της γλώσσας. Δεν είναι υποδεέστερος, όμως, και ο προφορικός λόγος: που ήταν και είναι πανανθρώπινος (όλοι μιλούν, λίγοι γράφουν), που είναι ο λόγος της άμεσης καθημερινής επικοινωνίας, που εκφράζει τη συνθήκη της στιγμής, που ζωντανεύει με τα παραγλωσσικά³ και τα εξωγλωσσικά στοιχεία (χειρονομίες, έκφραση προσώπου κλπ.) την ανθρώπινη έκφραση, που είναι, τελικά, αυτός η γλώσσα.

Κείμενο 2

Ένας γιος

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο μυθιστόρημα του Αλεχάντρο Παλόμας (μτφρ. Αλεξάνδρα Γκολφινόπουλου, Εκδόσεις opera, 2018,σελ. 39-42). Ο Γκιγέ είναι μαθητής της Τετάρτης τάξης ο οποίος, πολύ πρόσφατα, είχε μετακομίσει στην πόλη και η Ναζία είναι γειτόνισσα, συμμαθήτρια και φίλη του, πακιστανικής καταγωγής.

Πολλά απογεύματα, μετά το σχολείο, η Ναζία έρχεται μαζί μου στο σπίτι και διαβάζουμε τα μαθήματά μας. Μερικές φορές, αφού κολατσίσουμε κάτι γι' απογευματινό, κατεβαίνουμε στο σουπερμάρκετ των γονιών της, κι άλλοτε πάλι προβάρουμε στο δωμάτιό μου το νούμερο για τη χριστουγεννιάτικη παράσταση, επειδή μια μέρα η κυρία μάς είπε ότι φέτος είναι η σειρά της τάξης μας, της Τετάρτης, να παίξει στην παράσταση, κι ότι θα έπρεπε να είμαστε σε ζευγάρια ή σε ομάδες για να μην κρατήσει πολύ ώρα. Όταν τελείωσε το μάθημα, η Ναζία και εγώ ήμασταν οι μόνοι που δεν τους είχε διαλέξει κανένας – ε βέβαια, αφού είμαστε καινούργιοι ...

Κι έτσι η κυρία μας έβαλε μαζί. [...]

Αυτό έγινε εκείνη τη μέρα, κι από τότε κάνουμε πρόβες μερικά απογεύματα στο σπίτι μου, αλλά με τη Ναζία είναι λίγο δύσκολο επειδή δε μιλάει πολύ καλά και στην αρχή μπερδευόταν όλη την ώρα, παρόλο που έχουν περάσει ήδη αρκετές βδομάδες, και ίσως, αν δεν το μάθουμε, δεν θα προλάβουμε επειδή πλέον απομένει πολύ λίγος χρόνος μέχρι την παράσταση.

Κάποια άλλα απογεύματα κατεβαίνουμε στο σουπερμάρκετ της κυρίας Άσα, που είναι η μητέρα της Ναζία, και τρώμε κέικ με μέλι και αμύγδαλα που τα φυλάει κάτω από μία πλαστική μεμβράνη για να μην της λερώνονται, και μετά πηγαίνουμε στην αποθήκη, έναν μεγάλο χώρο δίχως παράθυρα και γεμάτο πράγματα, με κουρτίνες, όπου μένουν η

³Παραγλωσσικά στοιχεία: ένταση φωνής, επιτονισμός, ρυθμός κ.λπ.

Ναζία, οι γονείς της και ο αδελφός της, ο Ραφίκ, που ξέρει πολλά για κινητά και για υπολογιστές και που μερικές φορές είναι εκεί και άλλες όχι, και όταν είναι τσακώνεται λίγο με τον πατέρα της Ναζία, αλλά στα πακιστανικά.

Η Ναζία είναι πολύ έξυπνη και ας μην μιλάει πολύ. Γελάει συνεχώς, εκτός κι αν πρέπει να καθίσει στο ταμείο του σουπερμάρκετ μαζί με τη μητέρα της για να προσέχει μήπως πάρει κανείς τίποτα χωρίς άδεια και για να βάζει τα πράγματα στις πράσινες σακούλες. Τότε γίνεται πολύ σοβαρή κι εγώ φεύγω για το σπίτι μου, που βρίσκεται στη διπλανή είσοδο, αλλά στη σοφίτα, κι αν ο μπαμπάς δεν έχει γυρίσει, μου αφήνει τα κλειδιά κάτω από χαλάκι για να μπορώ να μπω. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς αιτιολογεί ο συγγραφέας του Κειμένου 1 τη θέση του για την ισοτιμία ανάμεσα στον γραπτό και τον προφορικό λόγο; (70 περίπου λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η 2^η και 3^η παράγραφοι του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων ως Σωστό ή Λαθεμένο, σύμφωνα με το Κείμενο 1. Η απάντησή σου να μεταφερθεί στο απαντητικό φύλλο.

1. Η επιλογή του γ' προσώπου από τον συγγραφέα γίνεται, προκειμένου να ενισχυθεί η επιστημονική του διάσταση.
2. Στο κείμενο κυριαρχεί η συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας.
3. Με την εκτεταμένη χρήση ασύνδετου σχήματος το Κείμενο αποκτά πυκνότητα περιεχομένου.
4. Η επανάληψη της λέξης «κάθε» στην 1^η παράγραφο του Κειμένου, υπογραμμίζει τη σημαντικότητα όλων των στοιχείων που συναποτελούν τη γλώσσα.
5. Τα εισαγωγικά στο απόσπασμα: «Με τη γραφή ... από την ατομική σκέψη [...]» (3^η παράγραφος) δηλώνουν την αυτούσια παράθεση λόγου άλλων προσώπων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες στάσεις και ποιες ιδέες θεωρείς ότι έχει αναθεωρήσει η Ναζία, με την αλλαγή περιβάλλοντος (από το Πακιστάν στη νέα χώρα) σε σχέση με την φιλία μεταξύ αγοριών και κοριτσιών; (μονάδες 10). Να τεκμηριώσεις τις θέσεις σου με στοιχεία του κειμένου (μονάδες 5). (80-200 λέξεις).

Μονάδες 15